

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zekâ ve Yaratıcılık Düzeylerinin Yaşam Doyumlarını Yordayıcı Rolü

Emotional Intelligence and Creativity as Predictors of Life Satisfaction among Gifted Students

Recep KOÇAK¹ ve Eda İÇMENOĞLU²

Öz: Bu çalışmada orta öğretim kademesindeki öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeylerini yordama gücünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde olup, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Tokat İl Merkezinde Milli Piyango Fen Lisesinde öğrenim gören öğrencilerden 106 kız ve 119 erkek olmak üzere toplam 225 öğrenciden oluşan çalışma grubu ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama araçları olarak; duygusal zeka düzeylerini ölçmek amacıyla ve diğerleri (2004) tarafından yeniden düzenlenmiş versiyonunun Türkçeye uyarlama çalışmasını Göçet'in (2006) yaptığı "Duygusal Zeka Testi", kullanılmıştır. Yaratıcılık düzeylerini ölçmek amacıyla ise Whetton ve Cameron (2002) tarafından geliştirilip Aksoy (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yaratıcılık Ölçeği" yaşam doyum düzeylerini ölçmek amacıyla Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen ve Kökler (1991) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılan "Yaşam Doyumu Ölçeği" kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik bilgilerine (cinsiyet, algılanan ekonomik düzey (Üst, Orta, Alt) doğum sırası ve anne-babanın birlikteliği) ilişkin sorular ise araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin duygusal zeka alt boyutları ve yaratıcılık düzeyleri ile öğrencilerin yaşam doyum düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0,38$, $r^2 = 0,15$, $p < .01$). Regresyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeylerinin ters yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($t = -2,66$; $p < .005$). Ayrıca duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından iyimserlik ve duygularını ifade etme düzeylerinin üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyum düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Ancak duygusal zeka alt boyutlarından duygulardan faydalanma düzeyinin öğrencilerin yaşam doyumlarını anlamlı yordamadığı, sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$). Araştırma bulgularına dayanarak anne-babaların ve öğretmenlerin duygusal zeka ve duygusal zekanın geliştirilmesi konusunda bilinçlendirilmeleri üstün yetenekli öğrencilerin derslerin dışındaki yaşam doyumlarını olumlu etkileyebilecek sosyal aktivitelere katılımının desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: üstün yetenek, duygusal zekâ, yaratıcılık, yaşam doyum

Abstract: The purpose of this study was to investigate the predictive role of emotional intelligence and creativity levels of secondary grade students on their life satisfaction. This correlational study was conducted with a sample of 225 secondary students (106 female and 119 male) during the 2009-2010 academic year. Data were collected from the participants using the following instruments: "Emotional Intelligence Test Modified EI Scale Turkish Form", "How creative are you?", "The Satisfaction with Life Scale (SWLS) and "Personal Demographic Information Sheet". The data were examined utilizing the t-test, Pearson correlation, ANOVA and regression analyses. As a result of the analyses, a significant relationship was observed between the emotional intelligence lower dimension and creativity level of students and life satisfaction level ($r = 0,38$, $r^2 = 0,15$, $p < .01$). The results also suggested that the creativity level of students had significant predictive value for life satisfaction levels ($p < .005$) but the correlation among these two variables was strongly negative ($t = -2,66$). Additional findings of this study were that levels of optimism and expressing feelings from lower dimensions of emotional intelligence scale were significant predictors of life satisfaction level of students ($p < .05$). These findings also suggest that level of enjoyment of feeling from lower dimensions of emotional intelligence is not significantly related to life satisfaction ($p > .05$). According to standardized regression coefficient (β), when the order of importance for variables that predict life satisfaction of students are observed, the *level of expressing feelings* ranks first, *optimism* ranks second and *Creativity* ranks third.

Keywords: gifted students, emotional intelligence, creativity, life satisfaction

¹ Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Eposta: recepkocak@gop.edu.tr

² Uzman Psikolojik Danışman, Tokat Bilim Sanat Merkezi

Eğitim ve öğretimin işlevinin daha iyi anlaşıldığı günümüz çağdaş toplumlarında toplumsal beklentilerin ve eğitim sisteminin amacına ulaşması, önemli ölçüde insan kaynaklarının etkili, verimli kullanılmasına bağlıdır. Artık toplumların değişerek gelişmesinde insan kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması temel güç haline gelmiştir. Bu nedenle çağımız toplumları kendi ihtiyaçlarını karşılayacak okul sistemlerini kurma ve bu sistem içinde üstün yetenekli öğrencilerine özel önem verme çabası içine girmişlerdir.

Toplumların yükselmesinde ve gelişmesinde, sanat, eğitim, bilim ve teknoloji gibi alanlarda üstün yetenekli bireylerin katkısı göz ardı edilemez bir gerçektir (Cığerci, 2006). Çağdaş eğitim sürecinde bir toplumun gelişmesinde geleceğin en önemli insan kaynağı olan bugünün üstün yetenekli çocuklarını keşfedip eğiterek toplumsal gelişime katkıda bulunmalarını sağlamak çağdaş eğitim sisteminin en önemli sorumluluklarından birisi haline gelmiştir. Davaslıgil (2004) üstün yetenekli çocuklar; zihinsel, yaratıcı veya liderlik kapasitesiyle ilgili alanlarda veya özel akademik alanlarda yüksek düzeyde performans gösteren ve yeteneklerini geliştirebilmeleri için özel bir eğitime ihtiyacı olan bireyler olarak ifade etmektedir. Üstün yeteneklilik konusunda genel kabul gören Renzulli'nin (1986) yapmış olduğu tanıma göre ise; üstün yeteneklilik, insanın üç temel özelliği arasındaki ilişkiden oluşur, bunlar “üst düzey yetenek”, “yaratıcılık” ve “motivasyon” dur. Bu tanımdan anlaşılabilceği gibi yaratıcılık üstün yetenekli olmanın en önemli bileşenlerinden birisidir.

Yaratıcılık geleneksel alışılmış düşüncelerin tersine yenilikçi düşünme ve çözümlerin ortaya konduğu bir süreçtir. Weiss'e (1993) göre yaratıcılık yeni fikirler ortaya çıkarmak için zihnini kullanma, zihnine yeni bir biçim verme, zihnini kullanarak yeni bir şeyin olmasını sağlama, yeni bir şey yapma, hayal gücünü kullanarak yeni fikirler üretme, yeni bir şey tasarlama, yeni bir şey icat etmedir. Dökmen'e (2000) göre ise yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir bir beceridir. Ona göre insanların doğallığı bastırılmadığında daha açık deyişle spontan olmaya yöreklendirildiklerinde, içlerindeki yaratıcılık cevheri daha kolay açığa çıkarabilirler. Dökmen burada bireyin içindeki yaratıcılığı ortaya kayabilmesi için, tıpkı çocuklar gibi doğal olması gerektiğini vurgulamaktadır. IQ'su (genel yetenek zekâ) çok yüksek olan kişilerin yaşamlarında bazen başarılı olamadıkları gözlenmektedir. Bu durum aslında zeka ile başarı, yaratıcılık arasında her zaman doğru orantılı ilişki olmadığının göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle IQ düzeyi yüksek kişilerin yaşamda başarılı olamaması bilim adamlarının dikkatini çekmiş

yeni araştırmalar yapılması ve zekanın bilinen geleneksel tanımının yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Sonuçta sosyal zeka, çoklu zeka ve duygusal zeka gibi yeni zeka tanımları çıkmıştır (Abacı, 2003; Baltaş, 2001; Göçet, 2006). Bu ifadelerden yaşamın birçok alanında başarılı olmak için IQ seviyesinin yüksek olmasının yeterli olmadığı, duygularını düzenleme, empati, olumlu ruh hali, duygulardan faydalanma, sabır, gibi kişisel özellikleri içeren duygusal zekânın gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bireyin genel olarak duygularını fark etme kontrol etme becerisi olarak bilinen duygusal zekânın kişisel başarıda IQ kadar önemli olduğunu ortaya koyan araştırmalar olmakla birlikte duygusal zeka seviyesi yüksek olan bireylerin yetenek, beceri ve kapasitesini yaşamın birçok alanında daha başarılı kullanabildikleri gösteren araştırma bulguları da bulunmaktadır (Baltaş, 2001; Goleman, 2005; Yüksel, 2006). Bu açıdan bakıldığında kişilerarası olumlu iletişim kurma, kendini kontrol etme, empati, gibi özellikleri barındıran duygusal zekanın üstün yeteneklilik ile ilişkili olması muhtemeldir. Yaşam doyumu, bireyin mutluluğu ile ilgili olarak öznel iyi oluşun bilişsel yönünü temsil etmektedir. Öznel iyi oluş bireyin yaşamını bilişsel ve duygusal bir bakış açısıyla değerlendirmesi olarak ifade edilmektedir (Diener, 1984). Yetim'e göre (2001) ise yaşam doyumu yaşamın geneline ilişkin bilişsel yargılamaları ve değerlendirmeleri kapsamaktadır

Bu bilgilere dayanarak üstün yetenekli olmanın önemli ölçütlerinden olan *yaratıcılık*, üstün yetenekli bireylerin sosyal ve zihinsel gelişimi ile yakından ilişkili olan *duygusal zeka* ve mutluluğun bilişsel yönünü oluşturan *yaşam doyumu düzeyi* arasındaki ilişki incelenmeye değer bir konu olduğu söylenebilir. İlgili alan yazın tarandığında üstün yetenekli olan öğrencilerin duygusal zekâ, yaratıcılık ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkileri birlikte inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışma ile üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka, yaratıcılık ve yaşam doyumu düzeylerini etkilemesi muhtemel çeşitli değişkenler (cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası, anne-baba eğitim durumu) açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca elde edilen bulguların alandaki eksikliği gidererek, üstün yetenekli öğrencilere yönelik özgün eğitim programları, rehberlik etkinlikleri hazırlanmasına ışık tutacağı ve böylece üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve gelişimine katkıda bulunması umulmaktadır. Ülkemizde üstün yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanmış özgün programların yetersiz olmasından dolayı bu öğrencilere yönelik eğitim ve öğretim hizmetleri geleneksel anlayışla devam etmesi verilen eğitimin etkililiğini tartışmalı

hale getirmektedir. Bu araştırmanın üstün yetenekli öğrencilere dikkat çekmesi bu, öğrencilerin özellikleri ile ilgili veriler sunarak hazırlanacak yeni programlara yardımcı olması araştırmanın gerekçelerindedir.

Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumu düzeyini yordayıp yordamadığı sorusu bu araştırmanın temel problemidir. Yaratıcılık ve duygusal zeka daha kalıcı bir özellik olduğu için bağımsız değişken olarak kabul edilmiştir. Yaşam doyumu daha kolay değişebilen duygusal bir özellik olduğu için bağımlı değişken olarak ele alınması daha doğrudur. Ayrıca öğrencilerin duygusal zeka, yaratıcılık ve yaşam doyum düzeylerinin (cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası, ve anne-baba beraber olup olmadığı) bağımsız değişkenlere göre farklılaşma gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırmanın belirlenen amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara (araştırma problemleri) cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin *duygusal zeka* düzeyleri arasında cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin *yaratıcılık* düzeylerinde cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin *yaşam doyumu* düzeylerinde cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma var mıdır?
4. Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeyleri yaşam doyum düzeyinin anlamlı yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma gurubu veri toplama araçları, verilerin analizi, çözümü ve yorumlanması ilgili bilgiler yer almaktadır.

Çalışma Gurubu

Araştırma 2009–2010 eğitim öğretim yılında Tokat il Merkezinde Milli Piyango Fen Lisesinde öğrenim gören öğrencilerden rastgele seçilen 105 kız ve 119 erkek olmak üzere toplam 224 öğrenciden oluşan çalışma gurubu ile gerçekleştirilmiştir. Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeylerini yordama gücünün incelendiği bu çalışma ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır.

Üstün yeteneklilik, yaratıcılık, motivasyon ve zihinsel üstünlük bakımından akranlarından farklı olarak özel bir şeyler oluşturma yeteneğini ve tüm bu özelliklerin birleşimini ifade etmektedir. Ülke genelinde yapılan zihinsel performans dayalı yetenek ağırlıklı sorulardan oluşan seçme sınavından en yüksek puanı alarak yerleşen Fen Lisesi öğrencilerinin üstün yetenekli olarak kabul görmesi doğaldır. Ülkemizde üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yapılan Ataman (2008) ve Cigerci'nin (2006) tez çalışmalarında olduğu gibi bu araştırma da Fen Lisesi öğrencileri üstün yetenekli olarak kabul edilmiştir. Bu durum araştırmanın bir sayıtlısı olarak görülebilir

İşlem

Araştırmanın problemlerine yanıt bulmak amacı ile “Duygusal Zeka Envanteri” “Yaşam Doyumu Ölçeği” “Yaratıcılık Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu”ndan oluşan paket araştırmacı tarafından Tokat Milli Piyango Fen Lisesinde 2320 öğrenciye uygulanmıştır. Ancak verilen ölçme araçlarını yanlış ve kesik doldurmalarından dolayı 6 öğrenci araştırma dışında tutulmuştur. Sonuç olarak araştırmaya 105 kız ve 119 erkek olmak üzere toplam 224 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen bulgular analizleri için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15.0 programı kullanılmıştır. Normal dağılımın incelenmesi için Kolmogorov - Smirnov dağılım testi kullanılmıştır. Araştırma veri analizleri için bağımsız örneklem için t testi, ikiden fazla grup durumunda gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve farklılığa neden olan grubun tespitinde LSD testi kullanılmıştır. Değişkenlerin açıklama gücünü anlamak için regresyon analiz, ölçekler arası ilişkileri saptamak için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Duygusal Zeka Testi

Schutte, Malouff, Hall, Haggerty, Cooper, Golden ve Dornheim (1998), tarafından geliştirilen 33 maddelik Duygusal Zeka Ölçeği'nin kuramsal temeli 3 boyutlu duygusal zeka modeline dayanmaktadır. Daha sonra Austin, Saklofske ve Egan (2005), tarafından ölçek revize edilip yeniden düzenlenmiştir. Ölçeğin bu yeni hali (Modified Schutte EI Scale) 20'si olumlu ve 21'i olumsuz toplam 41 maddesi olan 5'li likert tipi bir derecelendirme ölçeğidir. Ölçeği'nin

Türkçeye uyarlama çalışması Göçet (2006) tarafından 419 üniversite öğrencisine uygulanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Türkçeye uyarlama çalışmasında ölçeğin asıl formunda belirtilen üç alt boyuttan herhangi birine katkı sağlamadığı görülen 3, 13, 14, ve 16. maddeleri ölçekten çıkarılmış olup ölçeğin Türkçe formu toplamda 37 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki olumsuz maddeler (4.,6.,8.,10.,12.,17.,20.,22.,23.,24.,24.,26.) tersten puanlanmaktadır (Göçet, 2006).

Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla Göçet (2006) tarafından örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Sphericity testleri gerçekleştirilmiştir. ve KMO Örneklem Uygunluk katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity testi χ^2 değeri 2955.95 ($p < .001$) bulunmuştur Güvenirlik Çalışması için ölçeğin Cronbach Alpha (α), iç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için .81, iyimserlik faktörü için .77, duyguların ifadesi için .73 ve duygulardan faydalanma faktörü için .54 olarak bulunmuştur (Göçet, 2006).

Yaratıcılık Ölçeği (Ne Kadar Yaratıcısınız?)

Orijinali "How Creative Are You?" şeklinde olan Yaratıcılık Ölçeği İlk olarak Whetton ve Cameron (2002) tarafından geliştirilmiş olup Aksoy (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Yaratıcılık ölçeği, öğrencilerin sahip olduğu özellikler, tutumlar, değerler, güdüler ve ilgileri karakterize etmektedir. Ölçek 39 madde ve ayrıca sıfatların sıralandığı 40. maddeden oluşan, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum şeklinde üçlü likert tipinde derecelendirme ölçeğidir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 96, en düşük puan ise -18 dir. Faktör analizi sonucunda ölçek tek boyutlu çıkmış açıklanan varyans % 45 olmuştur. Yaratıcılık Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amacıyla Ankara da öğrenim gören 174 öğrenci üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Ölçekte yer alan 39 madde için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) .94 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak ön uygulama anketinde yer alan 39 likert tipi dereceleme ölçeğinde, bir tanede kategorik olmak üzere toplam 40 madde asıl uygulama ölçeğinde yer almıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği

Araştırmada, bireylerin yaşam doyumlarını ölçmek amacıyla, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından yılında geliştirilen "Yaşam Doyumu Ölçeği" (The Satisfaction with Life Scale) kullanılmıştır. Ölçek bireylerin yaşamlarından aldıkları doyumunu belirlemek amacıyla geliştirilmiş 5 maddeden oluşan 7'li likert tipinde derecelendirme kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin üç hafta arayla uygulanan test tekrar test tutarlılık katsayısının .85 olduğunu belirlemiştir. Yetim (1991) tarafından yapılan başka bir çalışmada Yaşam Doyumu Ölçeği'nin iç tutarlılık alfa katsayısı = .86 ve test-tekrar test güvenirligi .73 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu, öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre durumlarını belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda, cinsiyet, algılanan ekonomik düzey (Üst, Orta, Alt), doğum sırası ve anne-babanın birlikte yaşayıp yaşamadığına (Evet ve Hayır) ilişkin sorular bulunmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma problemleri sırası ele alınarak ilgili bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın ilk problemi "Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri arasında cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçimindeydi. Aşağıda probleme ait bulgular cinsiyet, algılanan ekonomik durum doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmaması bağımsız değişkenlerine göre sıralanarak sunulmuştur.

Duygusal Zeka ve Cinsiyet:

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin duygusal zeka alt boyutlarından *iyimserlik* düzeylerinin kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği

Tablo 1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zeka Düzeylerinin Cinsiyete Göre t- Testi Sonuçları

Duygusal zeka	Grup	N	Ort	S.s	sd	t	p
İyimserlik	Kız	106	63,467	9,497	222	3,344	.001*
	Erkek	119	58,462	12,469			
Duygulardan faydalanma	Kız	106	22,210	4,090	222	4,201	.000**
	Erkek	119	19,597	5,085			
Duyguların ifadesi	Kız	106	48,524	7,685	222	0,933	.352
	Erkek	119	47,370	10,415			

*.01 düzeyinde anlamlı

** .001 düzeyinde anlamlı

Tablo 2. Üstün yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zeka Düzeylerinin Algılanan Ekonomik Duruma Göre ANOVA Sonuçları

Duygusal Zekâ	Ekonomik durum	N	Ort	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İyimserlik	Üst	15	64,733	7,704	2,	3,606	0,029*	Üst-Alt Orta-Alt
	Orta	200	61,025	11,240	219			
	Alt	10	51,286	8,499				
Duygulardan faydalanma	Üst	15	22,333	3,697	2,	0,893	0,411	Yok
	Orta	200	20,845	4,773	219			
	Alt	10	19,857	2,968				
Duyguların ifadesi	Üst	15	53,267	7,759	2,	3,187	0,043*	Üst-Orta Üst-Alt
	Orta	200	47,800	9,043	219			
	Alt	10	44,571	6,451				

* .05 düzeyinde anlamlı

bulunmuştur. $[t(222) = 3.344, p<0,01]$. Kız öğrencilerin iyimserlik düzeyi puanları ($x=63,467$), erkek öğrencilerin iyimserlik düzeyi puanlarına ($x=58,462$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka alt boyutlarından *duygulardan faydalanma* düzeylerinin kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. $[t(222) =4.201, p<0,001]$. Kız öğrencilerin duygulardan faydalanma düzeyi puanlarının ($x=22,210$), erkek öğrencilerin duygulardan faydalanma düzeyi puanlarından ($x=19,597$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ölçeği *duyguların ifadesi* alt boyutundan aldıkları puanlarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur $[t(222) = 0.933, p>0,05]$.

Duygusal zeka ve algılanan ekonomik durum:

Tablo 2’de verilen ANOVA testi sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin duygusal zeka ölçeği *iyimserlik* alt boyutundan aldıkları puanlar arasında, algılanan ekonomik duruma göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. $[F_{(2-219)} = 3.606, p<.05]$. Bu farklılığın hangi grup yada gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonucuna göre ise üst gelir gurubunda yer alan öğrenciler ($\bar{x} = 64,733$) ile orta gelir gurubunda yer alan öğrenciler ($\bar{x} = 61,025$) lehine olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin *duyguların ifadesi* alt boyutunda aldıkları puanlar arasında, algılanan ekonomik durumlarına

göre anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır $[F_{(2-219)} = 3.187, p<.01]$. Bu farklılığın hangi grup yada gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonucuna göre ise farklılığın üst gelir grubundaki öğrencilerin lehine olduğu anlaşılmıştır.

Duygusal zeka ve doğum sırası:

Tablo 3’te verilen ANOVA analizi sonucuna göre öğrencilerin duygusal zeka ölçeği iyimserlik alt boyutunda aldıkları puanların ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır $[F_{(2-219)}=4.235, p<.05]$. Oluşan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla yapılan LSD testine göre farklılığın 1. sıradaki çocuk lehine olduğu gözlenmektedir. Başka bir ifade ile ailenin 1. sıradaki çocuğu olan öğrencilerin iyimserlik boyutunda aldıkları ortalama puanların ($\bar{x} =63,259$) ailenin 2.sırada olan öğrencilerin ($\bar{x} =58,537$) iyimserlik düzeyi puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ailenin birinci (ilk doğan) çocuklarına daha anlayışlı ve daha ilgili davrandıkları için iyimserlik puanlarının yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından *duygulardan faydalanma* düzeyleri $[F_{(2-219)}=1.569, p>.05]$ ve *duyguların ifadesi* boyutundan aldıkları puanların $[F_{(2-219)}=0.564, p>.05]$ ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zeka Düzeylerinin Doğum Sırasına göre ANOVA Sonuçları

Duygusal Zekâ	Doğum Sırası	N	Ort	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
İyimserlik	1.Çocuk	112	63,259	10,296	2,	4,235	0,016*	1. ve 2. Çocuk
	2. Çocuk	68	58,537	12,523	219			
	3. ve üstü	45	59,674	10,921				
Duygulardan faydalanma	1. Çocuk	112	21,214	4,859	2,	1,569	0,210	Yok
	2. Çocuk	68	20,119	5,092	219			
	3. ve üstü	45	21,581	3,887				
Duyguların ifadesi	1 Çocuk.	112	48,661	9,435	2,	0,564	0,570	Yok
	2. Çocuk	68	47,194	9,466	219			
	3. ve üstü	45	48,419	7,459				

Duygusal zeka ve anne-babanın birlikte yaşayıp yaşamaması durumu:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan t-testi sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ölçeği, iyimserlik [$t(204) = -0.178, p>0,05$], duygulardan faydalanma [$t(204) = 1,444, p>0,05$], ve duyguların ifadesi alt boyutlarında aldıkları puanların [$t(204) = 0,893, p>0,05$], anne-babanın birlikte ve ayrı yaşıyor olmalarına göre anlamlı farklılaşmadığını oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci problemi “Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinde cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” biçimindeydi. Aşağıda ikinci probleme ait bulgular cinsiyet, algılanan ekonomik durum doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre sıralanarak sunulmuştur.

Yaratıcılık ve cinsiyet:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan t-testi incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin yaratıcılık ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı [$t(222) = -0,553, p>0,05$] bulunmuştur. Başka bir deyişle, cinsiyete göre yaratıcılık düzeyinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlenmektedir. Öğrencilerin yaratıcılık puan ortalamaları incelendiğinde, kız öğrencilerin ortalaması ($\bar{X} = 46,467$) ile erkek öğrencilerin puan ortalamasının ($\bar{X} = 47,261$) birbirlerine yakın olduğu anlaşılmaktadır.

Yaratıcılık ve algılanan ekonomik durum:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin algılanan ekonomik duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. [$F_{(2,219)} = 0,865, p>0,05$] Başka bir ifade ile öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin, algılanan ekonomik durumlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlenmektedir.

Yaratıcılık ve doğum sırası:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçlarına göre öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. [$F_{(2,219)} = 0,134, p>0,05$] Yani öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinde ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna bağlı olarak anlamlı farklılaşma olmadığı anlaşılmaktadır.

Yaratıcılık ve anne-babanın birlikte yaşayıp yaşamaması durumu:

Tablo 4. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcılık Düzeylerinin Anne Baba Beraberliğine Göre t- Testi Sonuçları

	Anne baba beraberliği	N	Ort	S.s	Sd	t	p
Yaratıcılık	Evet	180	53,455	10,941	204	-2,017	0,045*
	Hayır	32	46,615	10,994			

* $p < 0,05$

Tablo 4’deki t-testi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaratıcılık ölçeğinden aldıkları puanların anne-babanın beraber yaşayıp yaşamadıklarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır [$t(204) = -2,017, p<0,05$]. Yaratıcılık ölçeğinden alınan puan ortalamalarına bakıldığında ise bu farklılığın anne-babası beraber olan öğrencilerin lehine olduğu anlaşılmaktadır. Yani anne-babası beraber yaşayan öğrencilerin yaratıcılık ölçeğinden aldığı puan ortalaması ($\bar{X} = 53,455$) diğerlerine ($\bar{X} = 46,615$) göre daha yüksektir.

Araştırmanın üçüncü problemi “Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinde cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma var mıdır?” biçimindeydi. Aşağıda üçüncü probleme ait bulgular cinsiyet, algılanan ekonomik durum doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre sıralanarak sunulmuştur.

Yaşam doyumu ve cinsiyet:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan t-testi sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı anlaşılmaktadır [$t(223) = -1,942, p>0,05$].

Yaşam doyumu ve algılanan ekonomik durum:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları ortalama puanların, algılanan ekonomik durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır [$F_{(2,221)} = 0,077, p>0,05$] Başka bir ifade ile, yaşam doyumu düzeylerinin algılanan ekonomik duruma göre anlamlı farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

Yaşam doyumu ve doğum sırası:

Araştırmanın yukarıdaki problemine yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin ailenin kaçınıcı sıradaki çocuğu olduğuna göre anlamlı

farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmaktadır [$F_{(2,221)} = 0,134, p > .05$]

Yaşam doyumu düzeyi ve anne-babanın beraber yaşayıp yaşamaması durumu:

Araştırmanın bu problemine yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin anne-babalarının beraber yaşayıp yaşamadığına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmaktadır [$t(203) = 0,633, p > .05$]

Araştırmanın dördüncü problemi “Orta öğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeyleri yaşam doyum düzeyinin anlamlı yordayıcısı mıdır?” biçimindeydi. Araştırmanın dördüncü problemi için regresyon analizi yapılmış olup sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5’te verilen analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin yaratıcılık ve duygusal zeka alt boyutları ile birlikte öğrencilerin yaşam doyum düzeyleri ile anlamlı ilişki olduğu anlaşılmaktadır $R = 0,38, R^2 = 0,15, p < .01$ Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu anlaşılmaktadır ($p < .005$) Ancak yaratıcılık ve yaşam doyum arasındaki ilişkinin ters yönde olduğu göz önüne alınırsa üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık düzeyinin yaşam doyum düzeyini ters yönde yordadığı söylenebilir ($t = -2,66$). Ayrıca duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından iyimserlik ve duygularını ifade etme düzeylerinin üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyum düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır ($p < .05$). Ancak duygusal zeka alt boyutlarından duygulardan faydalanma düzeyinin öğrencilerin yaşam doyumlarının anlamlı yordamadığı, önemli etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$). Standartize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre öğrencilerin yaşam doyum düzeylerini yordayan değişkenlerim önem sırası incelendiğinde birinci sırada *Duygularını ifade etme düzeyi*, İkinci sırada *İyimserlik* ve üçüncü sırada

Yaratıcılık düzeyinin olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri arasında cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber yaşayıp yaşamadıklarına göre arasında anlamlı farklılığın incelendiği araştırmanın birinci problemine yönelik olarak ulaşılan bulgularda cinsiyet değişkeni açısından, duygusal zeka ölçeğinden alınan puanlar açısından kız öğrencilerin *iyimserlik* ve *duygulardan faydalanma* alt ölçeklerinden aldıkları puanların erkek öğrencilerininkine kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu konuda Göçet (2006) yaptığı araştırmada üniversitedeki kız öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin erkek öğrencilere göre kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği, yani kız öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin, erkek öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Harrod ve Scheer (2005) yaptığı araştırmasında öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırdıkları araştırmalarında kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Göçet (2006) ve Harrod ve Scheer’in (2005) araştırma bulguları bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Kız öğrencilerin bu kültürde sosyalleşme, yetiştirilme biçimlerinin duygusal zeka düzeylerinin yüksek olmasını açıklamada rolü olabileceği düşünülmektedir. Algılanan ekonomik duruma göre yapılan varyans analizi sonucunda üst gelir grubunda olan öğrencilerin *iyimserlik* ve *duyguların ifadesi* alt ölçeklerinden aldıkları puanlarının alt gelir grubu öğrencilerin puanından daha yüksek olduğu tespit edilmiş olup *duygulardan faydalanma* boyutunda ise farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulardan öğrencilerin algılanan ekonomik durumları yükseldikçe duygusal zeka alt ölçeklerinden olan *iyimserlik* ve *duyguların ifadesi* boyutlarından aldıkları puanların arttığı, sonucuna ulaşılmaktadır. Bu araştırma da olduğu gibi Ataman’ın

Tablo 5. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yaşam Doyumunun Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	13,35	3,05	-	4,36	.000	-	-
Yaratıcılık	-0,10	0,038	-0,167	-2,66	.008*	-0,13	-.17
İyimserlik	0,10	0,046	0,180	2,25	.025**	0,30	0,15
Duygulardan Faydalanma	0,10	0,095	0,074	1,08	.280	0,20	0,07
Duyguların İfadesi	0,12	0,056	0,181	2,20	.028**	0,30	0,14
R= 0,38	R ² = 0,15						
F= (4,220) = 9,48	p = .000						

* $p < .01$ ** $p < .05$

(2008) üstün yetenekli öğrencilerin ailelerine yönelik yaptığı araştırma sonucunda, velilerin % 94'ünün orta ve orta üstü gelir grubuna sahip aileler olduğunu tespit etmiştir. Buna göre araştırmanın yukarıdaki bulgusu iki şekilde yorumlanabilir. Birincisi algılanan ekonomik durumu orta ve yüksek olan aileler çocukları daha iyi eğitim olanakları hazırlamış olabilirler. Bir başka açıdan bakıldığında algılanan ekonomik durumu orta ve yüksek olan ailelerin çocukların bilişsel ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyerek aile ve çevresel ortamları oluşturabildikleri şeklinde düşünülebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde yeteneğin doğuştan gelen bir gizil güç olduğu fakat uygun bir çalışma ortamı oluşturulduğunda geliştirebileceği ifade edilmiştir. Bun nedenle ekonomik durumun öğrencilerin üstün yeteneklerinin ortaya çıkarıp geliştirilmesine uygun çevresel koşullara hazırlayarak yardımcı olduğu söylenebilir. Doğum sırasına göre öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin karşılaştırıldığı varyans analizi sonuçlarında ise öğrencilerin duygusal zeka ölçeği *iyimserlik* alt boyutunda aldıkları puanların ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre ailenin 1. sırada doğan öğrencilerin *iyimserlik* boyutunda aldıkları ortalama puanların, ailenin 2.sırada doğmuş olan öğrencilerin *iyimserlik* düzeyi puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından *duygulardan faydalanma* düzeyleri ve *duyguların ifadesi* boyutundan aldıkları puanların ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer değişkenler ile Bender (2006) yaptığı araştırmada ailelerinin ikinci çocuğu olan öğrencilerin *genel mizaç duygusal zeka* düzeylerinin, üçüncü ve daha sonra doğmuş olanlar adan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırma ve Bender (2006) yaptığı araştırma bulguları ışığında duygusal zeka *iyimserlik* boyutunun neşeli, olumlu, umut dolu ve yaşamdan zevk alan özelliklerine karşılık geldiği göz önüne alındığında ailenin birinci çocuklarına daha ilgili ve daha anlayışlı davrandıkları ve buna bağlı olarak iyimserlik düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buna karşılık ailedeki birey sayısının artmasıyla birlikte ikiden fazla çocuklu ailelerdeki yaşam standartlarının güçlüğünden kaynaklı olumsuzlukların çocukların iyimserlik düzeyi üzerinde olumsuz etki oluşturabileceği şeklinde düşünülebilir. Anne babanın beraber yaşayıp yaşamadığı sorusuna verilen cevaplar açısından incelendiğinde öğrencilerin duygusal zeka alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşmadığını oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Üstün yetenekli öğrencilerin *yaratıcılık* düzeylerinin bağımsız değişkenler açısından incelendiği araştırmanın ikinci problemine yönelik yapılan analizler sonucunda yaratıcılık düzeylerinin cinsiyet, algılanan ekonomik durum ve doğum sırası göre anlamlı farklılık oluşmadığı anlaşılmıştır. Ancak araştırmaya katılan öğrencilerin *yaratıcılık* düzeylerinin anne-babası beraber olan öğrencilerin lehine anlamlı farklılık oluştuğu tespit edilmiştir [$t(204) = -2,017, p < 0,05$]. Yani anne-babası beraber yaşayan öğrencilerin yaratıcılık ölçeğinden aldığı puan ortalaması ($\bar{x} = 53,455$) diğerlerine ($\bar{x} = 46,615$) göre daha yüksektir. Yaratıcılık doğuştan gelen sonradan eğitimle keşfedilip geliştirilen gizil güç olarak tanımlandığına (Kuzgun, 2000) göre anne-babanın beraber yaşamalarına bağlı oluşan olumlu sosyal duygusal aile ortamının öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin *yaşam doyum* düzeylerinin bağımsız değişkenler açısından incelendiği araştırmanın üçüncü problemine yönelik yapılan analizler sonucunda öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinde cinsiyet, algılanan ekonomik durum, doğum sırası ve anne-babanın beraber olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinde bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılık çıkmaması yaşam doyum düzeylerinin bu değişkenlerle doğrudan değil dolaylı biçimde ilişkili olmasına bağlanabilir. Çünkü aynı değişkenler yaşam doyum düzeyinin anlamlı yordayıcısı olan duygusal zeka, yaratıcılık ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Dost (2007) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinde cinsiyet, algılanan akademik başarı, algılanan ekonomik durum, gelecekte beklenen dini inanç ve yalnızlık değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Ancak araştırmanın bu bulgusunun tersine Kaya (2006) yaptığı çalışmada askeri okul öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinde sınıf düzeyi, algılanan maddi durum, algılanan sağlık durumu, algılanan başarıya göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca (Kırtıl, 2009) ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ile yaptığı araştırmada yaşam doyum ve duygusal zekâ alanları arasındaki pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ancak cinsiyet açısından incelendiğinde de yaşa doyum ve duygusal zekâ arasındaki ilişki düzeyinin kızlar lehine daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmanın dördüncü problemi olan üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeyinin anlamlı yordayıcısı olup olmadığına yönelik olarak yapılan

regresyon analizi sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka alt ölçeklerinden olan *duygulardan faydalanma* boyutundan alınan puanların öğrencilerin yaşam doyum düzeylerini anlamlı yordamadığı yani önemli etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$). Ancak üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ölçeği alt ölçekleri olan *iyimserlik* ve *duygularını ifade etme* boyutlarından alınan puanların üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyum düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p < .05$). Ayrıca üstün yetenekli öğrencilerin *yaratıcılık* düzeylerinin yaşam doyum düzeylerinin ters yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < .005$; $t = -2,66$). Standartize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre öğrencilerin yaşam doyum düzeylerini yordayan değişkenlerin önem sırası incelendiğinde birinci sırada *duygularını ifade etme düzeyi*, ikinci sırada *iyimserlik* ve üçüncü sırada *yaratıcılık* düzeyinin olduğu anlaşılmaktadır.

Duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından *iyimserlik* ve *duygularını ifade etme* düzeylerinin üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyum düzeyinin pozitif yönde anlamlı yordayıcıları olduğu yani öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri arttıkça yaşam doyumlarının da arttığını söylemek doğru olacaktır. Bu konuda Kırtıl (2009) yaptığı çalışmada, yaşam doyum ve duygusal zeka düzeyi arasındaki ilişkilerin pozitif yönde anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Steven ve Book, (2003) Duygusal zekaları yüksek olan çocuk ve ergenlerin, diğerlerine oranla daha mutlu oldukları saptanmıştır. Duygusal zeka ile yaşam doyum arasındaki pozitif yönlü ilişki dikkate alındığında, bireylerin kendisiyle ve çevresindeki kişilerle birlikte eğlenmesi ve yaşamdan keyif alması, çevresindeki diğer insanları mutlu etme becerisi, duygusal zekanın mutluluk boyutunun bir özelliğidir. Araştırma bulgularından duygusal zeka boyutlarından alınan puanlar öğrencilerin yaşam doyum düzeylerini pozitif yönde anlamlı yordarken yaratıcılık düzeyinin ters yönde yordadığı anlaşılmaktadır. Bu sonuca dayanarak öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri attıkça yaşam doyum düzeylerinin azaldığını söylemek doğru olacaktır. Ciğerci (2006) yaptığı çalışmada da üstün yetenekli öğrencilerin normal öğrencilere oranla depresyon, somatizasyon, obsesif-kompulsif bozukluk, paranoya ve psikotizm taşıma olasılığının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Üstün yetenekli çocukların duyarlı ve hassas olmaları nedeniyle psikolojik belirti taşıma risklerinin daha fazla olabileceğini ifade etmiştir. Bu sonuç bu araştırma bulguları ile örtüşmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde yaratıcılık düzeyi yüksek olan birçok sanatçının ve bilim adamının psikolojik

rahatsızlıkları olduğu bu yüzden toplumdan soyutlandığı görülmüştür. Yaratıcılığın ortaya çıkması için “çarpılacak bir duvar olması” gerektiği söylemiyle, huzurlu ve mutlu bir yaşamın sanatsal yaratıcılığı tetiklemiyor olması olgusu, sanatçıların neden hep mutsuz insanlar oldukları genellemesini düşündürmüştür (Tozar, 2002). Sonuç olarak üstün yetenekli bireylerden beklentilerinin yüksek olması, duygusal ve hassas olmaları beraberinde anlaşılama duygusu yaşam doyum düzeylerini olumsuz yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma bulguları çerçevesinde uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik bazı önerilere yer verilmektedir.

1. Araştırma bulgularında ailenin 1. sıradaki çocuğu olan öğrencilerin iyimserlik boyutunda aldıkları ortalama puanların ailenin 2.sırada olan öğrencilerin iyimserlik düzeyi puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu ailenin birinci (ilk doğan) çocuklarına daha anlayışlı ve daha ilgili davrandıkları için iyimserlik puanlarının yüksek olduğu şeklinde olduğu kanaatini güçlendirmiştir. Bu nedenle çocukların duygusal zeka düzeylerinin olumlu etkileyeceği düşüncesi ile anne ve babalara diğer çocukları ile de daha yakında ilgilenmeleri gerekirse çocuk yetiştirme, aile sağlıklı iletişim konularında eğitici seminerlere katılmaları önerilmektedir.
2. Araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yüksek duygusal zekaya sahip bireylerin çevresindeki bireylerle pozitif iletişime geçebilen, kendilerine ve çevresindekilere saygılı, sınırlarını bilen, empatik beceriye sahip, kararlarında bağımsız, sosyal sorumluluklarının bilincinde, yaşama umutla ve sevgiyle bakan, iyimser ve mutlu bireyler olmaları beklenir. Bu araştırma bulgusundan, geliştirilebilir bir zeka türü olan duygusal zekanın düzeyini arttırabilmek doğrudan öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin arttırılması yardımcı olabilir. Bu nedenle gerek anne-babaların gerekse öğretmenlerin duygusal zeka ve duygusal zekanın geliştirilmesi konusunda bilinçlendirilmeleri önerilmektedir.
3. Bu araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin beklentilerinin yüksek olması

- yaşam doyum düzeylerini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle üstün yetenekli öğrencilerin derslerin dışındaki yaşam doyumlarını olumlu etkileyebilecek sosyal aktivitelerin yaygınlaştırılması ve öğrencilerin bu aktivitelere katılımının desteklenmesi önerilmektedir.
4. Araştırma orta Anadolu'da bir il ile sınırlı olduğundan çalışmanın Türkiye'nin başka bölgelerinde de uygulanması, farklı yaş ve meslek grupları üzerinde test edilmesi çalışma sonuçlarının genellenebilmesi adına yararlı olabilir.
  5. Üstün yetenekli öğrenciler üzerinde yapılan bu araştırma bulgularının normal zihin düzeyindeki öğrenciler, içinde yapılarak karşılaştırmalı bir çalışma yapılması önerilmektedir.
  6. Duygusal zeka, yaratıcılık ve yaşam doyumları düzeyleri üzerinde anne-baba ve öğretmen tutumlarının etkisinin araştırılmasının çalışmanın daha iyi anlaşılabilceği konusunda yardımcı olabileceği düşünülmektedir.
  7. Üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka, yaratıcılık ve yaşam doyumları düzeylerini geliştirmeye yönelik olarak program geliştirme çalışmalarının nasıl olacağı tartışılması önerilir.
  8. Üstün yetenekli öğrencilerin yaşam doyum düzeylerini yordayan değişkenlerin daha ayrıntılı olarak araştırılması önerilmektedir

Kaynaklar

- Abacı, R. (2003). *Yaşamın kalitelendirilmesi*. 6. Basım. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Aksoy, B. (2004). *Coğrafya öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ataman, A. B. (2008). *Üstün yetenekli çocuklarda aile ortamının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi: İstanbul bilsem örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Austin, E. J., Saklofske D. H., ve Egan. V. (2005). Personality, wellbeing and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38(3), 547-558.
- Baltaş, A. (2001). *Değişimin içinden geleceğe doğru ekip çalışması ve liderlik*. 2.baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Bender, T. M. (2006). *Resim-İş eğitimi öğrencilerinde duygusal zeka ve yaratıcılık ilişkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı, İzmir.
- Ciğerci, C. Z. (2006). *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler: Fen lisesi ve düz lise karşılaştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Davashgil, Ü. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar durum tespiti komisyonu ön raporu kitabı*, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Dost, M, T, (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 132-143
- Dökmen, Ü.(2000). *Varolmak-gelişmek-uzlaşmak*. İstanbul. Sistem Yayıncılık.
- Goleman, D. (2005). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir?* Çeviren: Banu Seçkin Yüksel, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Göçet, E. (2006). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Harrod, N. R., ve Scheer, S. D. (2005). *An exploration of adolescent emotional intelligence in relation to demographic characteristics*. *Adolescence*, 40(159), 503-507.
- Kaya, Ö. (2006). *Askeri öğrencilerin yaşam doyumları üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyum düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Renzulli, J.S. (1999). What is this thing called giftedness, and how do we develop it? A twenty-five year perspective. *Journal for the Education of the Gifted*, 23(1): 3-54.

- Schutte, N.S., Malouff, J. M., Hall, L. E. , Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J. ve Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25, 167-177.
- Steven, J.S. ve Book, E. (2003). *EQ Duygusal zeka ve bal arısının sırrı*. İstanbul: Özgür yayınları.
- Tozar, Z. (2002). Delilik ve dâhilik o ince çizgi. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Ekim 419.
- Weiss, H. D. (1993). *Problem çözümünde yaratıcılık*. Çeviren: Şahiner Doğan, Cep Yönetim Dizisi. İstanbul: Rota Yayınları,
- Whetton, David, A.,ve Cameron, K, S. (2002). *Answers to exercises taken from developing management skills*. 3rd Edition. At Northwestern Univ. Evanston
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Yüksel, M. (2006). *Duygusal zeka ve performans ilişkisi: Birçok firmada uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Summary

Emotional Intelligence and Creativity as Predictors of Life Satisfaction among Gifted Students

Recep KOÇAK and Eda İÇMENOĞLU

The continued development of a society is based upon how that society assumes the responsibility cultivating its most valuable human resource, its children. This responsibility is most obvious in the development and application of educational policies and practices for education all children and especially for the most gifted and talented of students. While the literature on school age children is extensive there is relatively little systematic study of the characteristics of gifted students. A review of the relevant literature failed to reveal systematic investigations of emotional intelligence and creativity among gifted students or the extent to which these variables may be related to later life satisfaction. Therefore, this study sought to investigate emotional intelligence and creativity among a sample of secondary level students and then to identify the relationship of those variables with life satisfactions levels. Additional independent variables for this study included gender, economic status, birth order, number of individuals in the family, the education level of parents. Ultimately this study sought to investigate the predictive role of emotional intelligence and creativity levels of secondary level gifted students on their life satisfaction.

Method

Participants

The study was carried out using a relational scanning model. This study utilized a total of 225 (106 female and 119 male) randomly selected students during the 2009-2012 academic year.

Data Collection Instruments

A primary construct of this study was emotional intelligence and this variable was assessed using the Emotional Intelligence Test Modified EI Scale Turkish Form which was translated into Turkish by Göçet (2006) and developed by Austin et al, (2005). Creativity as assessed using the scale called "how

creative are you?" by Whetton and Cameron (2002) and modified by Aksoy (2004); The Satisfaction with Life Scale (SWLS) developed by Diener et al. in 1985 was used to measure their level of life satisfaction and "Personal Demographic Information Sheet", were used to collect the remaining participant data. In order to answer to research questions t-test, Pearson correlation, ANOVA and regression analyses were performed for data analysis.

Results and discussions

The results of this investigation revealed a meaningful relationship between emotional intelligence lower dimension and creativity level of students and life satisfaction level of them ($r=0,38$; $r^2 = 0,15$, $p<.01$). These findings indicated that the creativity level of students is a meaningful predictor of life satisfaction levels ($p<.005$) but the relationship between creativity and life satisfaction was found to be negative, ($t= -2,66$). Moreover it was detected that levels of optimism and expressing feelings from lower dimensions of emotional intelligence scale are meaningful predictors of life satisfaction level of students ($p<.05$). However it was found that level of enjoyment of feeling from lower dimensions of emotional intelligence cannot predict life satisfaction of students meaningfully and does not exert an important effect ($p>.05$). According to standardized regression coefficient (β), when the order of importance that predict life satisfaction of students are observed, it is understood that there is *level of expressing feelings* in the first rank, *optimism* in the second rank and *Creativity* in the third rank. It was concluded from these analyses that the sub-dimensions of emotional intelligence; levels of optimism and expression of feelings are meaningful predictors of life satisfaction levels of gifted students. Research findings shows that emotional intelligence has positive effect bur creativity has a negative effect on students' life satisfaction levels. In a study

conducted by Cigerci (2006) the properties such as depression, somatization, obsessive-compulsive disorder, paranoia and psychosis of the gifted students more likely than normally students. In this study the findings were further discussed in terms of whether there is a significant differentiation

between emotional intelligence, creativity levels and life satisfaction levels of students according to the independent variables. As the result of this study it is our recommendation that the life satisfaction levels of gifted students continue to be investigated in more detail.